

OP DINSDAG 24 JANUARI VOND DE ACHTSTE VLAAMSE EDITIE VAN DE DAG VAN DE CULTURENEDUCATIE PLAATS. MENIG CULTUUREEL MEDEWERKER EN GEÏNTERESSEERDE TROK NAAR DE SINGEL VOOR EEN GOED GEVULD DAGPROGRAMMA ROND "WIE BEN IK? OPSTAND EN CULTUUR", HET JAARTHEMA DAT DE ADOLESCENTIE CENTRAAL STELT.

DAT KUNST EN CULTUUR EEN ONMISKENBARE VORM VAN ZUURSTOF IN ONS LEVEN ZIJN, ZAL NIEMAND IN TWIJFEL TREKKEN. MAAR WELKE ROL HEEFT CULTUUR PRECIËS IN DE GROEIFASE VAN DE PUBER? IN WELKE MATE KUNNEN KUNST EN CULTUUR HELPEN IN DIE ONONTKOOMBARE IDENTITEITSZOEKTOCHT? ALS GPS? ALS UITLAATKLEP? ALS LEVENSRICHTING?

EN HOE MOETEN WE DEZE CULTURELE BAGAGE DAN INPLANTEN IN ONDERWIJSRICHTLIJNEN? VALT CULTUUR AAN TE LEREN? OF LEERT CULTUUR VANZELF? DEZE EN VEEL MEER VRAGEN DOOLDEN IN EN ROND DE GESPREKKEN VAN DE DAG.

APENJAREN

De achtste Dag van de Cultuureducatie besloot er meteen met beide voeten in te springen. Let's Go Urban brengt een fragment uit hun productie *Cinderella*, een performance die draait rond de relaties tussen mensen en de zoektocht naar je eigen identiteit hierin. Identiteit, seksualiteit. Jij, die elke keer anders is. "Wie ben ik?" En hoe word ik wie ik ben? Of liever, hoe word ik wie ik wil zijn? Geen betere periode om te zoeken naar de antwoorden op deze vragen dan de 'apenjaren'. We zijn onhandelbaar, wispelturig, snel ontvlambaar. Allerlei impulsen - en het zijn er ontiegelijk veel - schreeuwen om onze aandacht en vertellen hoe we ons moeten gedragen, naar welke muziek we moeten luisteren, welke wegen we moeten bewandelen. Maar het punt is dat we helemaal niemand zijn. Kind noch volwassene. Dat maakt het alleen maar ondraaglijker.

Het lijkt er op dat de omschrijving 'apenjaren' niet enkel een taalkundige vondst is. Menig wetenschapper grijpt in zijn zoektocht naar vormingspatronen terug naar de apencommunes. Hoewel de link ver zoek lijkt, onderzoekt men in deze primitieve context hoe beïnvloedbaar we zijn in onze keuzes, of hoeveel waarde we hechten aan andermans mening. *Monk(e)y Business* leert dat we via deze apenfamilies naar onszelf kijken, als in een spiegel.

Hoewel cultuur net datgene is wat ons mensen onderscheidt van apen, wil cultuur ook een spiegel zijn voor de toeschouwer. Maar wat is het spiegelbeeld van de adolescent, als hij zichzelf niet (her)kent? Ziet hij dan überhaupt iets in die spiegel? Of herkent hij de spiegel niet?

Eva Mouton, illustratrice van dienst, gaf alvast één aspect van de puberale crisis weer. Ze mocht zich vrij uitleven op een *live-screen* terwijl naast haar presentaties gegeven werden. Ze verbeeldde een soort arrogante desinteresse: de jeugd heeft een eigenzinnig aandachtspatroon. Eva is snel afgeleid, net zoals wij toeschouwers die haar *doodles* nauwgezet volgen. Een lach van herkenning is nooit ver weg.

We mogen het kind in ons weer naar boven halen. Ook mijn schrift bleef niet gespaard van zelfverzonnen personages bij de verhalen.

Maar alle randanimatie terzijde: eind januari besloten Vlaams minister van Cultuur Joke Schauvliege en Vlaams minister van Onderwijs Pascal Smet het werk aan hun conceptnota *Groeien in cultuur*. Ze beseffen, zo luidde het tijdens de presentatie ervan, dat kinderen steeds minder creatief zijn en willen met hun plan vooral de kinderlijke verwondering levend houden. Laat dat laatste net de eigenschap zijn die kunstenaars typeert. En kunstenaars zijn nodig, stelde Barend van Heusden, om de efficiëncysamenleving tegen te gaan.

Wanneer Schauvliege en Smet spreken over 'het verkennen en versterken van culturele competenties van leerkrachten en cultuureducatieve professionals', of over het 'aanbieden van cultuur als vak', lijkt dat haaks te staan op de doelstelling, namelijk de jeugd *goesting* in cultuur doen krijgen. Goesting om zich onder te dompelen in een cultuurbad, goesting om 's ochtends de boterhammen met choco in te ruilen voor boterhammen met cultuur. We mogen niet vergeten dat de pubertijd een periode is van opstand, verzet. In de eerste plaats tegen wat van bovenaf opgelegd wordt.

Helaas zou cultuur ook iets om van te vluchten worden, wanneer het in het lespakket opgenomen wordt. Omdat het 'verplicht' is. Omdat het schools is, omdat volwassenen verwachten dat je participeert. Terwijl kunst, of cultuur, net een veld is dat volledig autonoom staat, waarin alles kan en een 'vrije(re)' meningsuiting mogelijk is. Ga dan geen lessen wijden aan een theoretische benadering van cultuur, maar zet die chocopot open. En laat ze zelf hun boterhammen smeren.

ESC.

Zelden tref je klasgenoten die je interesses delen, zodat je als adolescent vaak ook niet verder zoekt. Tot je op een plek komt waar iedereen dezelfde bezieling heeft. In eerste instantie levert dat nog maar eens een identiteitscrisis op, want waar je eerst dacht in iets uit te blinken kunnen anderen nu dat zelfs nog beter. Wie ben ik en hoe verhoud ik me tot de anderen? Waar je kindertijd vaak talenten aan de oppervlakte brengt, doet de puberteit je die in twijfel trekken. Je bent zodanig op zoek naar betekenis en zoekt dat vaak ver van wat je kent. Het is meestal toeval, of soms een kwestie van geluk, dat iemand na deze orkaan van verwarring terug op het artistieke land gespuwd wordt. Maar de inmiddels volwassen artiesten zeggen allemaal hetzelfde: de puberteit was vreselijk, vooral geen bepalende periode voor waar ze nu staan. Ze vergissen zich: het heeft elk van hen gevormd tot artistieke individuen. Of het onderwijs daar deel in had? Helaas. Vaak worden leerlingen geconfronteerd met gedemotiveerde leraars. Wie het vuur niet in zich heeft, kan het ook niet overdragen. Geen wonder dat de jeugd dan naar antwoorden zoekt buiten de grijze muren van het systeem. En hier kunnen docenten net wél ingrijpen, door leerlingen naar de juiste plekken te sturen. Misschien worden ze geprikkeld tijdens een klasbezoek, misschien wanneer de leerkracht zijn/haar lievelingsgedicht voordraagt.

Leer de jeugd te vluchten in cultuur. In literatuur en kunst, in theater. Kunst fungeert dan niet als spiegel, maar als veruiterlijking van wat we in die spiegel wensen te zien. Aidan Chambers haalt aan dat je heel duidelijk voor jezelf moet uitmaken wie je wilt zijn, en wie daarbij je model is. Je kan dat model vormen door veel te lezen, fictieve situaties te beleven die reveleren wat je belangrijk vindt. Zo ontvouwt je 'ik' zich. En voor wie wil je zo zijn? Hoe breng je dat tot uiting? Hij stelt dat er nooit gewoon een 'ik' is, want 'ik' bestaat enkel wanneer we een 'jij' erkennen. Ik is enkel wat ik wil dat jij ziet. Tom Lanoye zoekt zijn identiteit eerder in zijn geschiedenis, in de 'plek' die hij had in hun gezin. Het 'ik' kan eveneens bestaan uit herinneringen.

Maar wie of wat ik ben, is morgen weer iets anders. De persoon waarvan ze zeggen dat jij dat was, tien jaar geleden, die wil je niet meer zijn. Mensen evolueren constant, identiteit blijft een vraagteken. Het is daarom belangrijk om dan steeds voor ogen te houden wie je wilt zijn. Voor jezelf, of in de ogen van de samenleving. Welke boodschap draag je uit? Waar ben je mee bezig en wat betekent dit voor de maatschappij? Deze zoektocht is een eenzame rit, maar je omgeving kan je wel mogelijkheden, uitwegen aanwijzen. Kunst en cultuur zijn hier belangrijke actoren in, omdat ze bijna eisen dat de toeschouwer nadenkt over wat hij ziet, en wat daarvan de onderliggende betekenis is. In dat reflectief stadium zal niet enkel het onderwerp belicht worden, maar ook hoe het betrokken individu zich hier tegenover wil plaatsen.

GUIDE ME TO AN ID(EA).

Het is bijna belachelijk om te opteren voor een handleiding bij het leven, maar net zoals een programma bij een kunst- en cultuurcentrum kan het onderwijs de brochure voor zelfontplooiing aanbieden. Elke adolescent heeft andere impulsen nodig; de ene vindt antwoorden in muziek, de andere in beeldende kunst, poëzie of literatuur. Laat hen weten dat het kan, dat ze hier niet alleen in zijn. Volgens pedagoog Pedro de Bruyckere evolueren we van een beleveniseconomie naar een betekenis-economie. We zoeken steeds meer naar het 'waarom', en verwachten daarbij geen concrete antwoorden maar een richting.

Dag van de cultuureducatie. Zoveel verschillende persoonlijkheden, verenigd voor één doel: overdragen wat hen maakt tot wie ze zijn. Maar wie zijn ze? Hielden deze mensen van de muzieklessen op school? Was esthetica hun lievelingsvak? Omdat het interessant was of omdat het 'geen echt vak was, zoals wiskunde'? Wie zal het zeggen.

Later op de avond toonden onder andere An Pierlé, Stijn Vranken, Koenraad Tinel en Bernard Dewulf ons hun artistieke identiteit. Zij hebben haar alleszins gevonden.

Katrien Geebelen – rekto:verso